

УДК: 327:061.1EU

Biblid 1451-3188, 25 (2026)

Год XXV, бр. 94-95, стр. 11-19

Изворни научни рад

Рад примљен 23. 04. 2026. године

Рад одобрен 01. 06. 2026. године

DOI: https://doi.org/10.18485/iire_ez.2026.25.94_95.1

CC BY-SA 4.0

ЕВРОПА У СВЕТУ ПРЕВИРАЊА

Слободан ЗЕЧЕВИЋ*

Апстракт: Трампова администрација ослободила је међународне односе формалних обавеза поштовања међународног права и начела међузависности држава. У таквом новом свету интересног реализма, Европска унија мора да се лиши правног идеализма и наивности, односно да пројектује своју моћ. Европи је потребна јача унутрашња економска кохезија, ефикаснији модел доношења одлука, али и очување самосталности и културе европских народа. Заштита од миграција са афричког континента, чија популација вртоглаво расте, подразумева увећање наталитета. Европска самосталност пак претпоставља улагање у нове технологије и сопствено наоружање. Пред Унијом се тако налази низ нерешених питања како би се коначно заокружила и постигла стратешка стабилност и аутономија. Међу тим питањима је и процес европских интеграција, а пријем држава са Западног Балкана под европско окриље има суштински економски, политички и безбедносни значај. Међутим, због одсуства реформе уставног поретка, Европска унија није успела да заврши овај посао. Данас се појављују различите опције у вези са пријемом нових држава чланица, попут оног о чланству без права вета.

Кључне речи: Европска унија, међународни односи, федерализам, суверенизам, проширење, пројектовање моћи

* Институт за европске студије, Београд. E-mail: szecevic5@gmail.com. ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-3393-8076>

1) УВОД

У првој половини 21. века Сједињене Америчке државе (САД), на челу са Доналдом Трампом (*Donald Trump*), иницирале су тектонске промене у међународним односима.¹ Амерички председник и његов МАГА покрет намеравао је да укине стари либерално-глобалистички поредак заснован на мултилатерализму, идеји светског тржишта, међународног права, универзалних стандарда и вредности. Такав поредак био је, према схватању републиканске деснице превише скуп, непрофитабилан а, самим тим, и штетан. У светском вихору Кина и Русија желеле су да ојачају своје позиције у Азији и источној Европи. Остали делови света (Блиски исток, Африка, Латинска Америка, Европа), постали су поља такмичења на шаховској табли за успостављање зона утицаја великих сила. Питање будућности нашег континента остаје и даље отворено – Европска унија је под различитим притисцима, пре свега оним економским у виду трговинског дефицита са Кином. Поред тога, реч је и о тарифним-царинским препрекама америчког савезника. У безбедносном смислу Русија се сматра претњом по поједине чланице и Унију у целини. Ипак, европски модел друштва је и даље привлачан и ван нашег континента, рецимо становницима Исланда, Гренланда или Канаде. Стога би Европска унија, мењајући своју структуру, требало да обезбеди сопствени опстанак у турбулентном свету. Настала у годинама после Другог светског рата као мировни пројекат, Унија је одбацивала национализам који је био један од главних покретача сукоба на европском континенту. Оснивачки уговори Европских заједница садржали су у себи клицу економског федерализма који је требало да доведе до стварања Сједињених Држава Европе. Иако је европски пројекат био инспиративан за прошле генерације, данас је пројекат досегао своје крајње границе због чега је постао упитан.

2) ЕВРОПА ИЗМЕЂУ ИДЕЈА ФЕДЕРАЛИЗМА И СУВЕРЕНИЗМА

Масовне миграције са других континената и економска стагнација пробудиле су националне и верске идентитете у европским државама. Европски народи осетили су потребу да оснаже националну државу која би их штитила, јачала солидарност и демократију међу грађанима на

¹ Pascal Ausseur, "L'Europe, mais quelle Europe ?" (Т 1791), RDN, 23 janvier 2026 – 5 pages. Интернет: <https://www.defnat.com/e-RDN/vue-tribune.php?ctribune=1906>

нижем нивоу од европског. Овај повратак национализму праћен је и потребом да европски народи и државе збију редове, јер једино заједно могу да очувају своју цивилизацију и остваре утицај у свету превирања. Парадокс савремене Европе огледа се у чињеници да њени грађани истовремено захтевају и мање и више „Европе“. Како помирити ова наизглед супротстављена очекивања и превазићи бесплодне расправе између европских федералиста и суверениста, када ни један ни други идеолошки приступ, сам по себи, не нуди адекватан одговор на сложене изазове савременог доба?

У одговору на ово питање понуђена су нека иновативна решења, попут идеје Жака Делора (*Jacques Delors*) бившег председника Европске комисије о изградњи *Европске федерације држава-нација*. Поједине чланице Уније попут Италије, Пољске и Немачке као да желе иду у том правцу. У савременом свету „месождера“, Европска унија не може да буде наивни „биљојед“. Унија би морала да „покаже зубе“, односно да изгради способност да буде светска сила. Европска унија ће у скоројјој будућности бити све више принуђена да предузима тарифне мере заштите европских произвођача од нелојалних страних конкурената. Примера ради, азијске компаније не подлежу строгим европским производним, социјалним и еколошким стандардима. Штавише, поједини азијски извозници уживају у државним субвенцијама и подстицајима за пласирање робе на страна тржишта. У таквим неравноправним условима европска предузећа су хендикепирана, што значи да је на Европској унији да их заштити, тј. да уведе социјалне и еколошке таксе на стране производе. Према увођењу заштитних царинских мера поједине државе чланице, попут Немачке, биле су резервисане, с обзиром на своју извозну оријентацију ка Азији. У међувремену, због отворености европског тржишта кинески електрични аутомобили преплавили су Европу и угрозили немачку ауто-индустрију. Истовремено, немачких аутомобила има све мање у Азији јер су технолошки заостали и прескупи у односу на домаће. Поред заштите европског тржишта, развој домаће технологије за Европу је императив. Неопходне су масовне инвестиције у развој европске индустрије и у високе технологије, јер оне представљају извесно и генератор отварања радних места и увећања бруто друштвеног производа. У плану би требало да буде јачање европског унутрашњег тржишта кроз уједначавање пореза и минималних социјалних давања држава чланица и стварања европског тржишта капитала. У институционалној сфери, за лакше доношење одлука предлага се генерализовање гласања квалификованом већином у Савету ЕУ. Иако је ово решење нужно, постоје и одређене резерве. Могућност

држава чланица да се по одређеним питањима конструктивно уздрже, тј. да не учествују у активностима Уније али и да не ометају њену акцију, већ постоји. Поред тога, у склопу веће примене одлучивања квалификованом већином, треба институционализовати тзв. *Луксембушки компромис*, право државе чланице да због виталних националних интереса не прихвати поједине одлуке Уније. У области одбране, делује неопходно да државе чланице издвајају више новца и тиме ојачају националне војске. С друге стране, потребна је јача европска војна координација кроз стварање једне врсте европског НАТО-а, али и преференцијална куповина европског наоружања и опреме која једино омогућава Унији да има војну аутономију.

3) ЕВРОПСКА УНИЈА И ДЕМОГРАФИЈА

Европска унија нема будућности без своје деце. Још 2015. године бивши француски председник Валери Жискар Дестен (*Valéry Giscard d'Estaing*) упозорио је да ће, уколико тадашња власт разгради породичну политику, настати декаденција и изумирање, економска и политичка бесперспективност.² То је била политика која је деценијама давала резултате. Француска је била земља са пуно деце. Мигранти са других континената могли су да помогну у изградњи, али нису могли да очувају европску цивилизацију, демократију и Европску унију. Колико је демократских држава у Магребу и централној Африци? Готово да их нема. Демократија, секуларизам, људска права – то су плодови европске цивилизације, који су заједно са европским становништвом извезени у Америку, Аустралију, на Нови Зеланд. Стога и Европска унија кроз своје фондове треба да подстиче рађање и помаже материјално породице, јер је то питање њеног опстанка. У том смислу, потребна је како национална, тако и европска политика породичних додатака и подстицаја рађања. На дневном реду скупа лидера Народних партија, одржаном у Загребу крајем јануара ове године, била је и ова тема. Данас Европска унија има 450 милиона становника, тј. 20 милиона више него 2000. године. Међутим број рођене деце, тј. стопа фертилитета била је 1,38 – недовољно да се обезбеди проста репродукција.³ Од 2022. године број умрлих (стопа морталитета) премашује број рођених у Унији (стопа наталитета). Обнова становништва

² Valéry Giscard d'Estaing, "Ne touchez pas à la politique familiale" – RTL, 2. 10. 2015. Интернет: www.youtube.com

³ Valentin Ledroit, *La démographie de l'Union européenne en 3 minutes*, 5. 8. 2025. Интернет: <https://www.touteurope.eu>

све се више заснива на миграцијама, док се миграције са других континената перципирају као потенцијална претња европској цивилизацији и начину живота.

4) ЕВРОПСКА УНИЈА И ПРОШИРЕЊЕ НА НОВЕ ДРЖАВЕ ЧЛАНИЦЕ

Геостратешки интерес Европске уније је да заокружи процес европских интеграција, примајући у своје чланство државе са Западног Балкана. Нове чланице шире подручје економског развоја, демократије и политичке стабилности на континенту. Међутим, реализација нових приступања је у вишедеценијском застоју, између осталог и зато што уставни поредак Европске уније није прилагођен пријему нових чланица. Потешкоће се јављају у областима где је неопходна једногласна одлука Савета ЕУ, тј. сагласност 27 министара држава чланица, попут спољне и безбедносне политике, усаглашавања националних пореских законодавстава држава чланица, отварање кластера и одлуке о пријему у Европску унију. С обзиром на то да је и данас тешко остварити консензус, претпоставка је да би пријем нових чланица још више отежао ствари. Поврх свега, пријем нових чланица није привлачан грађанима великих држава чланица – у Француској свега 43% становништва подржава ову идеју, док је у Немачкој 49%. Кад је реч о Француској, за сваки нови пријем потребна је сагласност бирача добијена на референдуму. Дакле, постоји опасност и да државе које успешно прођу приступне преговоре буду заустављене у фази ратификације њиховог споразума о приступању у државама чланицама. При томе, поједине државе кандидати, попут Северне Македоније и Србије, могу се суочити са блокадама у претприступним преговорима које намећу суседне државе, попут Бугарске и Хрватске. У заједничком тексту за „Франкфуртер алгемајне цајтунг“, председник Србије Александар Вучић и председник Владе Албаније Еди Рама понудили су решење да се превазиђу претходно изложене препреке. Они нису инсистирали на пуноправном чланству, већ на пријему својих држава у јединствено европско тржиште и Шенгенско подручје.⁴ Дакле, Србија и Албанија не би имале своје представнике у европским институцијама па ни право вета, али би биле економски и популацијски интегрисане са осталим Европљанима. У

⁴ „Не тражимо право вета већ пријем у јединствено тржиште и Шенгенску зону“, Вучић и Рама у заједничком тексту за немачки ФАЗ, 27. 2. 2026. Интернет: <https://www.blic.rs>

међувремену, о овом питању отворила се расправа и унутар Европске уније. Како превазићи очигледан застој у политици проширења, јер од пријема Хрватске 2013. године ниједна држава Западног Балкана није приступила Унији? С тим у вези јавиле су се три опције.⁵ Према првој, требало би остати при садашњем моделу. Сваки кандидат посматра се појединачно и тек када испуни све строге услове, његов пријем може да буде узет у разматрање. Према другој тези, могуће је постепено укључивати кандидате у програме Уније, у складу са њиховим напретком у реформама и омогућити им да користе средства из европских фондова. Овакав приступ већ је присутан у оквиру Плана за раст за Западни Балкан. На пример, Србија има задатак да усвоји 98 реформских мера да би добила додатна средства у висини од милијарду и 588 милиона евра у периоду 2024–2027. године. Трећи предлог је најсмелији и најзанимљивији. Државе са Западног Балкан биле би у статусу претприступног чланства. Ово значи да би имале своје посланике у Европском парламенту, заступника у Савету ЕУ и Европском савету, право гласа у привредној сфери када се одлучује квалификованом већином, али без права вета када се доносе одлуке за које је потребно једногласје, попут оних у области спољне, безбедносне и пореске политике, усвајања буџета Уније и пријема нових чланица. Кандидат би у потпуности био интегрисан у јединствено тржиште и могао би да користи средства из европских фондова, као и приступ Шенгену. Овај статус био би реверзибилан, што би значило да уколико држава не поштује суштинска начела Европске уније може бити искључена из ове врсте претприступног чланства. Предности изложеног модела су бројне. Држава кандидат би стекла прилику да се снажније развија, учествује у раду институција Уније и користи у пуној мери њене подстицаје. Осећај да сте готово члан Уније појачало би европско припадништво код грађана, убрзало реформе у претприступној држави и појачало њену жељу да буде у пуноправном чланству. Иако је председница Европске комисије Урсула Фон Дер Лајен (*Ursula von der Leyen*) имала наклоност за овај последњи модел, за поједине државе чланице он је био превише авангардан и иновативан. За ову врсту статуса била би потребна измена оснивачких уговора Уније, што је изузетно тешко остварити, посебно у блиској будућности. Друга могућност била би нека врста посебног споразума између Европске уније и њених чланица са претприступном државом, о њеном посебном статусу. Реч је веома смелом, али не и немогућем

⁵ „ЕУ да измени правила проширења, на столу три опције, неопходна сагласност“, 26. 3. 2026. Интернет: www.nin.rs

приступу, који захтева једногласну сагласност свих држава чланица Европске уније (које за сада, по овом питању нема). У међувремену, јављају се гласови попут оног немачког посланика из владајуће Хришћанско демократске уније Петера Бајера (*Peter Bayer*), да заправо у овом турбулентном свету питање проширења и није на списку првих пет приоритета његове владе.⁶ Све у свему, за сада као најреалније остаје могућност приступања Црне Горе Европској унији до 1. јануара 2028. године. Црна Гора током ове године жели да затвори сва преговарачка поглавља и припреми Споразум о приступању Унији. Затим би следеће године уследило његово ратификовање у Црној Гори, али и у свим државама чланицама, што је наравно услов за ступање на снагу овог акта међународног права. У симболичном смислу, пријем Црне Горе показао би да процес проширења Европске уније није мртав. У суштинском смислу, реч је о микро држави од око 700.000 становника, која сама по себи не захтева велике трошкове из европских фондова, нити представља претњу за функционисање европских институција, с обзиром на минорно учешће у њима. Ипак, преко 16 милиона људи у југоисточној Европи остало би ван Европске уније, што значи да би процес европских интеграција на континенту остао непотпун.

5) ИЗВОРИ

- Ausseur, Pascal, "L'Europe, mais quelle Europe ?" (T 1791), RDN, 23 janvier 2026 –5 pages. Интернет: [https://www.defnat.com/e-RDN/ vue-tribune.php?ctribune=1906](https://www.defnat.com/e-RDN/vue-tribune.php?ctribune=1906)
- d'Estaing, Valéry Giscard, "Ne touchez pas à la politique familiale" – RTL, 2. 10. 2015, Интернет: www.youtube.com
- Dubout, Edouard, *Droit constitutionnel de l'Union européenne*, Bruylant, Paris, 2021.
- „ЕУ да измени правила проширења, на столу три опције, неопходна сагласност“, 26. 3. 2026. Интернет: www.nin.rs
- Guy, Isaac, Marc, Blanquet, *Droit général de l'Union européenne*, Sirey, Paris, 10 édition, 2012.
- Ledroit, Valentin, *La démographie de l'Union européenne en 3 minutes*, 5. 8. 2025, Интернет: <https://www.touteleurope.eu>

⁶ „Посланик најмоћније немачке партије саопштио: проширење није међу приоритетима ЕУ ни моје владе“, 25. 3. 2026. Интернет: www.nova.rs

- „Не тражимо право вета већ пријем у јединствено тржиште и Шенгенску зону“, Вучић и Рама у заједничком тексту за немачки ФАЗ, 27. 2. 2026. Интернет: <https://www.blic.rs>
- „Посланик најмоћније немачке партије саопштио: проширење није међу приоритетима ЕУ ни моје владе“, 25. 3. 2026. Интернет: www.nova.rs
- Philippe Manin, *L'Union européenne*, Pédone, Paris, 2005.
- Самарџић, Слободан, *Политички систем Европске уније*, ФПН, Београд, 2022.
- Зечевић, Слободан, *Уставни поредак Европске уније*, Академска књига, Нови Сад, 2025.

6) ЗНАЧАЈ ЗА РЕПУБЛИКУ СРБИЈУ

Трампова администрација ослободила је међународне односе формалних обавеза поштовања међународног права и начела међузависности држава. У условима беспштедне трке за доминацију са Народном Републиком Кином, границе америчког деловања одређују пре свега сопствена морална начела и национални интереси, испољени кроз тежњу ка хегемонији на америчком континенту и контроли над светским природним ресурсима. У таквом новом свету интересног реализма, Европска унија мора да се лиши правног идеализма и наивности, односно да пројектује своју моћ. Европи је потребна јача унутрашња кохезија, ефикаснији модел доношења одлука, али и очување самосталности и културе европских народа. Заштита од миграција са афричког континента чија популација вртоглаво расте, подразумева увећање наталитета. Европска самосталност подразумева улагање у нове технологије и сопствено наоружање. Пред Европском унијом већ дуги низ година налази се задатак да заокружи процес европских интеграција пријемом земаља Западног Балкана у своје чланство. Ово питање је од суштинског економског, политичког и безбедносног значаја не само за државе чланице већ и за државе кандидате. Међутим, због одсуства реформе уставног поретка Унија није успела да заврши овај посао. Данас се опет појављују различите опције у вези са пријемом нових држава чланица које би требало подробно анализирати. Једна од рационалнијих је и чланство у ЕУ без права вета. Досадашње искуство показало је да се приступање Европској унији исплати и да се тиме постиже бржи економски развој и раст толико битан за напредак земље и њеног становништва. Достижање европских вредности стога није могуће без спровођења озбиљних

системских реформи, али ни без промене приступа Европске уније према дуготрајном задржавању држава кандидата у положају *status quo*. У том смислу, пред Србијом се и даље налази дуг пут ка пуноправном чланству.

EUROPE IN A WORLD OF TURBULENCE

Slobodan ZEČEVIĆ*

Abstract: The Trump administration has freed international relations from formal obligations to respect international law and the principle of interdependence among states. In such a new world of interest-driven realism, the European Union must shed legal idealism and naivety and project its power. Europe needs stronger internal economic cohesion, a more efficient decision-making model, and the preservation of the independence and culture of European peoples. Protection from migration from the African continent, whose population is growing rapidly, implies raising the birth rate. European independence, on the other hand, presupposes investment in new technologies and the development of its armaments industry. The Union thus faces several unresolved issues in completing its integration and achieving strategic stability and autonomy. The admission of the Western Balkans countries into the European Union has great economic, political, and security significance. However, due to the absence of constitutional reform, the European Union has not been able to complete this task. Today, various options are emerging regarding the admission of new member states, such as membership without the right of veto.

Keywords: European Union, international relations, federalism, sovereignty, enlargement, power projection.

* Institute for European Studies, Belgrade. E-mail: szecevic5@gmail.com. ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-3393-8076>.